

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies

ISSN 2519–268X print
ISSN 2518–1327 online

doi: 10.32718/nvlvet9104
<http://nvlvet.com.ua/>

UDC 635:338.439

Production of environmentally clean production and development of green tourism in Ukraine

R.S. Grabovskyi¹, O.O. Dadak¹, L.M. Magas², R.P. Dudyak³

¹Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Ukraine

²Institute of Agriculture of Carpathian Region of Ukraine NAAS, Obroshino, Ukraine

³Lviv National Agrarian University, Dublyany, Ukraine

Article info

Received 23.07.2018

Received in revised form
27.08.2018

Accepted 28.08.2018

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary Medicine
and Biotechnologies Lviv,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-067-675-48-89
E-mail: romansg@ukr.net

Institute of Agriculture of Carpa-
thian region of
Ukraine, NAAS of Ukraine,
Grushevskogo Str., 5, Obroshino,
81115, Ukraine.

Lviv National Agrarian University,
Dublyany, Zhovkva district,
Lviv region, 30831, Ukraine.

Grabovskyi, R.S., Dadak, O.O., Magas, L.M., & Dudyak, R.P. (2018). Production of environmentally clean production and development of green tourism in Ukraine. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, 20(91), 19–22. doi: 10.32718/nvlvet9104

The article analyzes the possibilities of business diversification by manufacturers of environmentally friendly products in the direction of providing recreational services. The main obstacle to the successful management of organic farms is the ineffectiveness of the market infrastructure of the product under investigation, low solvency of consumers, as well as the consequence of insignificant demand, insignificant integration into the market of the European Union and other external markets. One of the ways to improve the current situation, the impetus for development, may be the expansion of activities. Recreational services can be a profitable addition to the existing profile of activity. Relatively small investments will contribute to the growth of cash flow into entrepreneurship, the creation of new jobs, and the improvement of the social situation of rural residents in connection with the emergence of the possibility of more efficient use of its housing stock, increased sales of agricultural products. The development of green tourism in Ukraine can be an effective way to restore physical performance and psycho-emotional state, as the inhabitants of cities will be able to get a healthy holiday at affordable prices. The article describes the requirements to be met by potential farms that provide recreational services in ecotourism. After all, an equally important consequence of the development of agroecotourism is the preservation in the long run of the state of natural resources, since this type of activity should not lead to negative consequences for the environment and be associated with environmentally friendly products.

Key words: market, organic products, ecotourism, diversification, agroforming, the environment.

Виробництво екологічно чистої продукції та розвиток зеленого туризму в Україні

Р.С. Грабовський¹, О.О. Дадак¹, Л.В. Магас², Р.П. Дудяк³

¹Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна

²Інститут сільського господарства Карпатського регіону України НААН, с. Оброшино, Україна

³Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни, Україна

Проаналізовано можливості диверсифікації бізнесу виробниками екологічно чистої продукції в напрямку надання рекреаційних послуг. Основною перешкодою успішного господарювання органічних господарств є не ефективність інфраструктури ринку досліджуваного продукту, низька платоспроможність споживачів і, як наслідок, незначний попит, незначна інтегрованість в ринок Європейського Союзу та інші зовнішні ринки. Одним із шляхів поліпшення цієї ситуації, поштовхом для розвитку може бути розширення видів діяльності. Рекреаційні послуги можуть бути прибутковим доповненням для існуючого профілю діяльності. Порівняно незначні інвестиції сприятимуть зростанню надходження грошових потоків у підприємство, створенню нових робочих місць, поліпшенню соціального становища мешканців сільської місцевості у зв'язку з появою можливості ефек-

тивніше використовувати свій житловий фонд, реалізовувати вироблену сільськогосподарську продукцію. Розвиток зеленого туризму в Україні може стати ефективним способом відновлення фізичної працездатності та психоемоційного стану, адже мешканці міст матимуть змогу отримати здоровий відпочинок за доступними цінами. В статті описано вимоги, яких повинні дотримуватись потенційні господарства, що надаватимуть рекреаційні послуги з екотуризму. Адже не менш важливим наслідком розвитку агроекотуризму є збереження у довгостроковій перспективі стану природних ресурсів, оскільки цей вид діяльності не повинен призводити до негативних наслідків для навколишнього середовища, і бути пов'язаним із екологічно чистою продукцією.

Ключові слова: ринок, органічної продукції, екотуризм, диверсифікація, агроформування, навколишнє природне середовище.

Вступ

Однією із поширених тенденцій у сільському господарстві є нарощування виробництва сільськогосподарської продукції із обмеженням використання без застосування хімічних препаратів. Ріст виробництва екологічно чистої продукції є безперечно позитивним фактом, оскільки така продукція має позитивний вплив на здоров'я споживача, володіє відомими конкурентними перевагами порівняно з масовим агропродуктом, а також за відсутності значного попиту на вітчизняному ринку може активно експортуватись. Нині в Україні доцільно поєднувати екологічно чисте сільськогосподарське виробництво та зелений туризм. Значна увага розвитку зеленого туризму приділялася у наукових публікаціях вчених А.П. Печенюка, Н.М. Ступеня, Ю.В. Гончарова, С.В. Коробка, В.П. Васильєва, Ю.В. Зінько та ін. Проте безсумнівна актуальність дослідження полягає у тому, що рівень розвитку і поширення екотуризму є досить низьким. А випадки його поєднання із виробництвом аграрної продукції доволі рідкісне явище. Це безперечно негативний факт для виробників, оскільки, недостатньо використовується ресурсний потенціал підприємства з усіма наслідками, що з цього випливають. Таке поєднання слугуватиме диверсифікацією для виробника, новим джерелом прибутку, а для споживача можливістю отримати рекреаційний продукт, що позитивно впливатиме на його життєдіяльність.

Мета і завдання дослідження. Основною метою нашого дослідження є аналіз перспектив поєднання виробництва екологічно чистої продукції та зеленого туризму в Україні. Для досягнення цієї мети доцільно оцінити привабливість екотуризму в Україні та можливості використання потенціалу агроформувань в контексті надання рекреаційних послуг.

Результати та їх обговорення

Світовий ринок органічної продукції почав розвиватися наприкінці минулого століття. В Україні виробництво органічної продукції проходить період становлення. Для вітчизняних органістів економічно найвигіднішою перспективою наразі є реалізація органічної продукції за межі країни. Нині Україна має значний потенціал розвитку виробництва органічної продукції, стає все привабливішою як для європейського, так і для національного споживача. Враховуючи те, що Україна має потужний потенціал агропромислового комплексу, країна може стати одним із головних експортерів цієї продукції на ринку ЄС.

Для удосконалення й росту виробництва органічної продукції уже сертифікованими операторами органічного виробництва та заохочення й підтримки, створення нових підприємств на органічному ринку необхідне удосконалення нормативно-правової бази щодо виробництва органічної продукції та її гармонізація відповідно до вимог європейських Постанов, Регламентів, Директив. Розвиток органічного виробництва в Україні можливий лише за умови державної підтримки. Державне стимулювання може бути реалізоване через фінансову підтримку, пільгове оподаткування, підвищення розміру доплат до закупівельної ціни, пільгові ціни на послуги і засоби виробництва, державне страхування, популяризацію органічної продукції серед виробників і споживачів, створення розгалуженої інфраструктури ринку органічних продуктів. У такому випадку вітчизняний агропромисловий сектор зможе забезпечити виробництво достатньої кількості органічної продукції, що буде сприяти, з одного боку, поліпшенню стану навколишнього середовища, з іншого – зростанню вітчизняного сільського господарства та стане досить значущою складовою підвищення рівня здоров'я нації (Slavhorodska, 2016).

Збільшення вітчизняного попиту на органічну продукцію можливе за умови росту платоспроможності населення та ефективної, широкої та довгострокової промокампанії. Якщо економічний мотиваційний чинник поступиться своєю вагою чиннику вибору якісної продукції, можна говорити про перспективи суттєвого зростання попиту на органічну продукцію. Сприяти росту попиту можна за допомогою дотацій виробникам органічної продукції. Стимулювання виробництва екологічної продукції сприятиме не лише підвищенню якості харчування, а також зменшенню рівня забруднення НПС. Таким чином вирішуватимуться два завдання державної ваги. Це забезпечення продовольчої безпеки та збереження ресурсного потенціалу країни (Grabovskiy et al., 2014).

На нашу думку, значним поштовхом для розвитку органічного виробництва буде диверсифікація еколого орієнтованими виробниками у напрямку надання рекреаційних послуг. Попит на зелений туризм зростає з року в рік. Особливо він актуалізується на фоні загострення тенденцій забруднення НПС. Жителі міст потерпають від несприятливої екологічної ситуації, що має негативний вплив на життєдіяльність людського організму. Можливість фізичного, психоемоційного відновлення є надзвичайно важливим для пересічного жителя України. Одним із доступних способів такого відновлення є екотуризм. Вигоди агроформування полягають у диверсифікації бізнесу, розширенні можливостей росту прибутку за використання ная-

вної ресурсної бази з незначними інвестиціями для створення необхідних умов для споживача.

Економіка здорового глузду, що існує за кордоном, давно навчила міських і сільських жителів будувати свої стосунки на взаємовигідній основі. У результаті розвитку сільського зеленого туризму громадяни мають можливість отримати здоровий відпочинок за сповна прийнятні цінами, а сільські жителі – можливість ефективніше використовувати свій житловий фонд, реалізувати частину виробленої сільгосппродукції просто на місці. Економічна актуальність даного виду малого бізнесу в сільській місцевості полягає у можливості вирішення проблеми зайнятості як сільського (як творців туристичного продукту), так і міського населення, розширення зв'язків між містом і селом, зближення рівнів їх соціально-економічного розвитку (Oleksiuk et al., 2010).

Великий потенціал сільської місцевості щодо розвитку зеленого туризму, який може стати українською конкурентною перевагою. Невеликі органічні ферми, котрі спеціалізуються, скажімо, на вирощуванні ягід чи виробництві сирів, у США та європейських країнах є центрами зеленого туризму, куди спеціально приїждять міське населення поласувати їжею і змістовно провести вихідні дні. Такі ферми, безумовно, повинні стимулюватися державою (Chehlej, 2011).

Органічні ферми мають значний потенціал для забезпечення екологічно стійкого туризму. Органічні фермери зацікавлені у збереженні екологічних умов у середовищі функціонування господарства. Екотуризм на органічних фермах може бути потенційно новою формою туризму (еко-органічний сільськогосподарський туризм). Принципи екотуризму можуть бути використані як парадигма спрямованої стійкості для господарств малих масштабів.

Цей новий тип туризму може бути використаний як стратегія сприяння сталого сільського господарства, місцевого розвитку, соціально-культурного та екологічного збереження, добробуту та навчання (Choo and Jamal, 2009).

Для агровиробника є важливим напрацювання концепції багатофункціонального розвитку сільської місцевості, яка дасть можливість запровадити одночасний розвиток декількох господарських напрямів господарювання, в тому числі й неаграрних (Meler, 2005; Karabati et al., 2009; LaPan and Barbieri, 2014; Oleynik and Iaromenko, 2015; Terebukh et al., 2015; Kuzo and Kosar, 2017).

Багато європейських фермерів, окрім профільної сільськогосподарської діяльності, вже звернулися до екоагротуризму як до джерела додаткового доходу. Є багато переваг від розвитку агротуризму: це зміцнення місцевої економіки, створення нових робочих місць; підготовка до залучення молодих людей в сільське господарство, збереження матеріальних цінностей тощо. Такий вид туризму включає в себе навчальні тури, дегустаційні події, сільськогосподарські музеї, гастрономічні фестивалі, відвідування дикої природи тощо. Всі ці приклади можна розглядати як можливості для споживачів та фермерських господарств генерувати значущий обмін цінностей (Privitera, 2010; Yang, 2012; LaPan and Barbieri, 2014).

По суті, екотуризм є формою туризму, створеним у співпраці з природою і може бути трактованим у ширшому чи вужчому сенсі. У вужчому сенсі він пов'язаний з природними подорожами або природою. У ширшому сенсі – розглядається як туризм, що відповідально не створює негативних наслідків для навколишнього середовища і пов'язаний із екологічно чистою продукцією.

Екотуризм – це нова форма непрофесійного, освітнього та романтичного туризму для відносно непопругих та недооцінених ділянок природи та культурно-історичного значення з метою розуміння та оцінки природної та соціокультурної ролі території. Це форма туризму, яка призведе до (1) мінімального негативного впливу на середовище господарства; (2) збільшення внеску в охорону навколишнього середовища та збереження ресурсів; (3) генерації коштів для сприяння сталого захисту екологічних та соціально-культурних ресурсів; (4) посилення взаємодії, розуміння та співіснування туристів та місцевих жителів; і (5) внеску в економічні показники та соціальний добробут місцевого населення (Meler, 2005; Byrkovych, 2008).

Висновки

Поєднання екотуризму та екологічно чистої продукції вітчизняних виробників має велике значення для розвитку ринку органічного продукту та створення нового і перспективного рекреаційного продукту в Україні. Таке поєднання може бути успішним лише у тій ситуації, коли не буде погіршуватись природний ресурс, а також за активної участі держави, неурядових організацій, науковців у напрямку стимулювання операторів ринку. Орієнтація на довготерміновість двох напрямків господарювання може базуватись лише на врахуванні соціальних, економічних та екологічних чинників. Лише їх взаємодоповнення і підтримка сприятимуть економічній доцільності та збереженню НПС.

Перспективи подальших досліджень. Проблема виробництва екологічно чистої продукції у поєднанні з диверсифікацією господарств у напрямку надання рекреаційних послуг є маловивченою. Цей напрям досліджень є винятково важливим, оскільки в умовах низької платоспроможності, яка є гальмом для росту несформованого вітчизняного ринку органіки, важливим завданням тривалий час залишатимуться пошуки додаткових джерел доходів для вітчизняних виробників.

References

- Slavhorodska, Yu.V. (2016). *Vyrobnytstvo orhanichnoi produktsii v Ukraini: stan ta perspektyvy*. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, 4, 49–54. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDAA_2016_4_11 (in Ukrainian).
- Grabovskiy, R.S., Dadak, O.O., & Dudjak, R.P. (2014). *Rynok organichnoyi produkciyi Ukrayiny (tendenciyi ta perspektyvy)*. *Naukovyi visnyk Lvivskogo nacionalnogo universitetu veterinarnoi medycyny ta*

- biotehnohogy im. Gzhyckogo, 16, 1(2), 3–6 (in Ukrainian).
- Oleksiuk, S.M., Pepelia, V.D., & Zahaina, N.M. (2010). Kontseptsii rozvytku zelenoho turyzmu v rehioni. Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu, 3, 165–169. http://tourlib.net/statti_ukr/oleksjuk.htm (in Ukrainian).
- Chehlej, V.M. (2011). Silskyj zelenyj turyzm iak vyd rekreatsijnoi diialnosti. Naukovyj visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy, 163(1): Retrieved from http://tourlib.net/statti_ukr/chehlej.htm (in Ukrainian).
- Choo, H., & Jamal, T. (2009). Tourism on organic farms in South Korea: a new form of ecotourism. Journal of Sustainable Tourism, 17(4), 431–454. doi: 10.1080/09669580802713440.
- Oleynik, V., & Iaromenko, S. (2015). Problems and prospects of development of green rural tourism in Ukraine. Regional Formation and Development Studies, 1(6), 67–73. <http://journals.ku.lt/index.php/RFDS/article/view/535>.
- Kuzo, N.Je., & Kosar, N.S. (2017). Marketingove zabezpechennja rozvitku silskogo zelenogo turizmu v Ukraini. Marketing i menedzhment innovacij, 2, 369–381. doi: 10.21272/mmi.2017.2-34 (in Ukrainian).
- Terebukh, A.A., Makar, O.P., & Ilnytska, H.Ya. (2015). Problemy rozvytku mizhnarodnoho turyzmu v Ukraini. Molodyj vchenyj, 11(26), 126–129. http://tourlib.net/statti_ukr/terebuh2.htm (in Ukrainian).
- Privitera, D. (2010). The importance of organic agriculture in tourism rural. Applied Studies in Agribusiness and Commerce, 1, 59–64. doi: 10.19041/Abstract/2010/1-2/8.
- Yang, L. (2012). Impacts and Challenges in Agritourism Development in Yunnan, China. Journal Tourism Planning & Development, 9(4), 369–381. doi: 10.1080/21568316.2012.726257.
- LaPan, C., & Barbieri, C. (2014). The role of agritourism in heritage preservation. Current Issues in Tourism, 17(8), 666–673. doi: 10.1080/13683500.2013.849667.
- Karabati, S., Dogan, E., Pinar, M., & Celik, L.M. (2009). Socio-Economic Effects of Agri-Tourism on Local Communities in Turkey: The Case of Aglasun. International Journal of Hospitality & Tourism Administration, 10(2), 129–142. doi: 10.1080/15256480902851032.
- Meler, M. (2005). Ecotourism and ecofood for the well-being of the Croatian tourism industry. Conference: Conference: 3rd Tourism Industry and Education Symposium “Tourism as a Contributor to Well-Being and Social Capital”. doi: 10.13140/2.1.1262.8486.
- Byrkovych, V.I. (2008). Silskyj zelenyj turyzm – priorytet rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy. Stratehichni priorytety. 1(6), 138–143 (in Ukrainian).